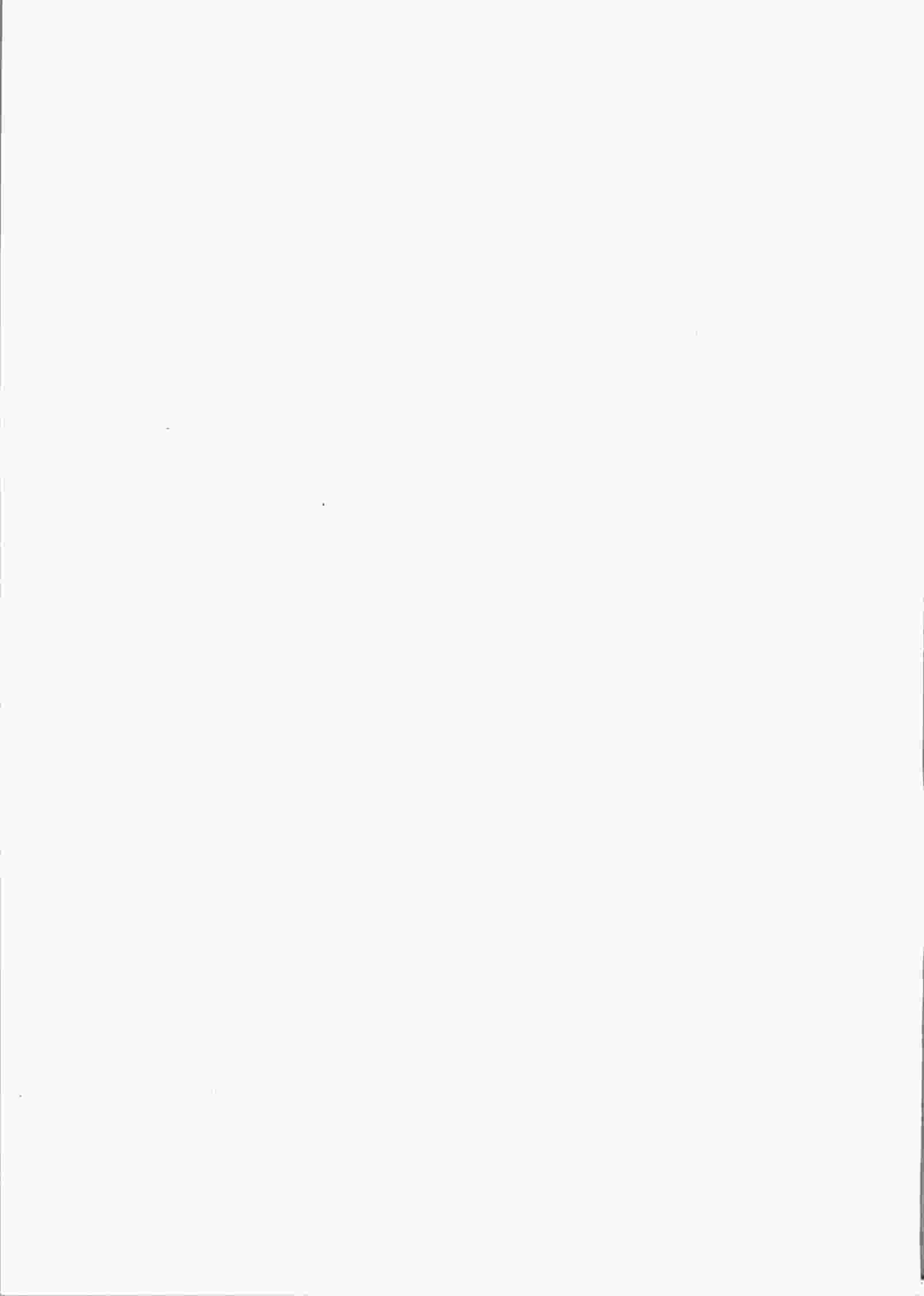

UDK 902
ISSN 1330-0644
VOL. 10/1993.
ZAGREB, 1996.

Priilozi

Instituta za arheologiju u Zagrebu

Pril. Inst. arheol. Zagrebu 10.
Str./pages 1-164, Zagreb, 1996.

Časopis koji je prethodio

Prinosi 1. 1993.

Prilozi 2. 1985 3 - 4. 1986 - 1987 5 - 6. 1988 -1989 7. 1990 8. 1991 9. 1992

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU

Adresa uredništva/Address of the editor's office

Institut za arheologiju

Hr - 10000 Zagreb, Ulica grada Vukovara 68

Telefon/phone ++385/01/611-98-84 i 537-669; fax ++385/01/611-98-84

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

ŽELJKO TOMIČIĆ

Redakcijski odbor/Editorial committee

KORNELIJA MINICHREITER, Zagreb

IVANČICA PAVIŠIĆ, Zagreb

ŽELJKO TOMIČIĆ, Zagreb

Uredničj

MARIJA BUŽOV, Zagreb

ZORKO MARKOVIĆ, Koprivnica

ZDENKO VINSKI, Zagreb

Članovi

Prijevod na engleski/English translation

BARBARA SMITH-DEMO i GORAN HORVAT

Prijevod na njemački/German translation

BRANKA OŠNILEC

Dizajn/Design

ROKO BOLANČA

Lektura/Language editor

NIVES OPAČIĆ

Korektura/Proofreaders

KORNELIJA MINICHREITER, Zagreb

IVANČICA PAVIŠIĆ, Zagreb

ŽELJKO TOMIČIĆ, Zagreb

Grafička priprema/DTP

OTVORENO SVEUČILIŠTE, Odjel za izdavaštvo, Zagreb, Ulica grada Vukovara 68

Tisak/Printed by

Tiskara "STUBA", Zagreb, Boškovićeve 18

Naklada/Circulation

600 primjeraka/examples

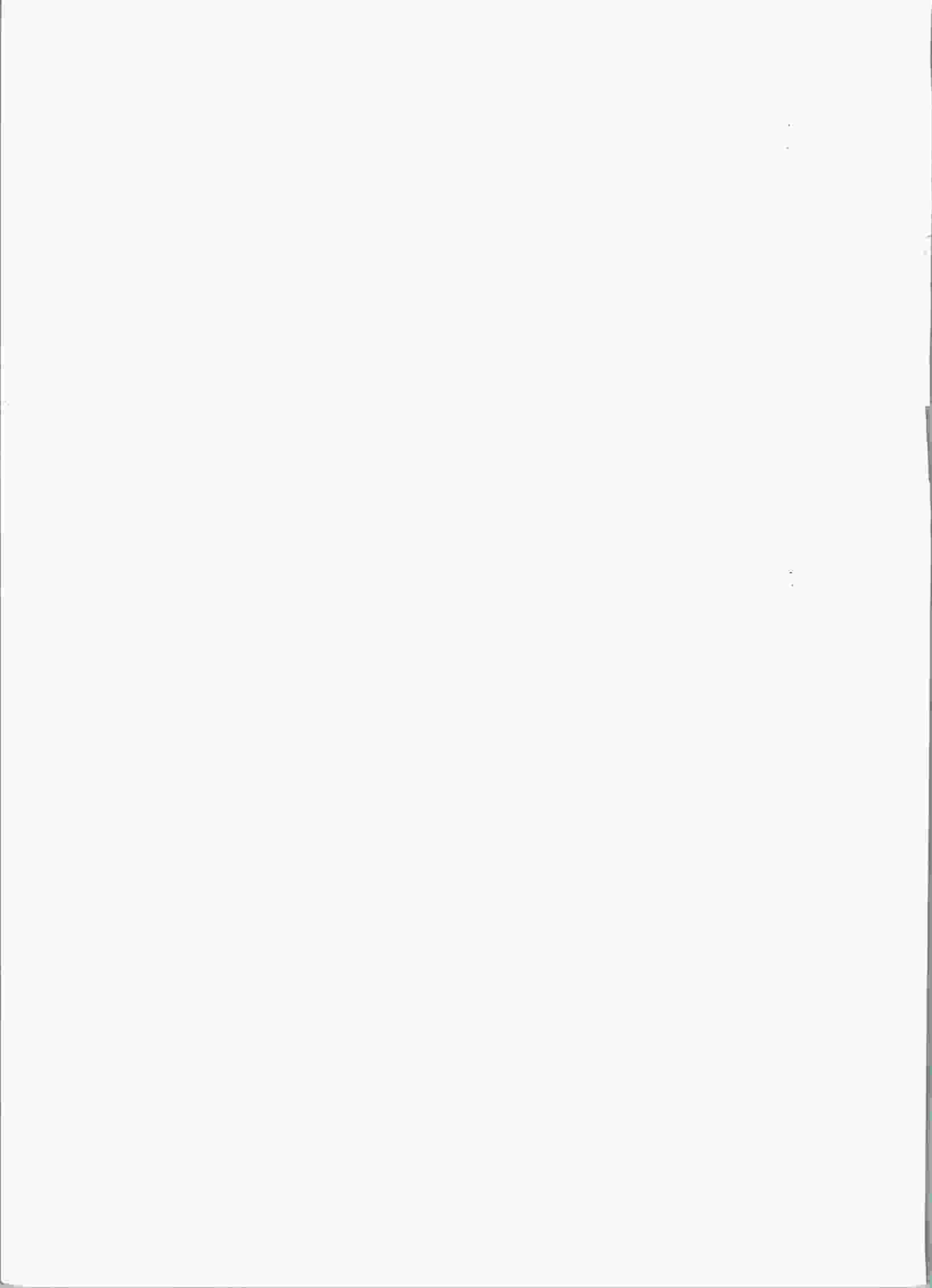
Časopis izlazi jednom godišnje/Annual

Članci iz časopisa *Prinosi* i Prilozi su referirani u sekundarnim časopisima *GERMANIA Anzeiger der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archaeologischen Instituts, Verlag Philipp von Zabern, Mainz* i *Bulletin de l'Association internationale pour l'étude de la mosaïque -Bibliographie*.
Centre national de la recherche scientifique (CNRS), Paris.

Izdavanje časopisa novčano podupire

MINISTARSTVO ZNANOSTI I TEHNOLOGIJE REPUBLIKE HRVATSKE

HR - 10000 Zagreb, Strossmayerov trg 4

Sadržaj

- 5 Akademik Duje Rendić-Miočević (1916-1993.)
- Izvorni znanstveni radovi**
- KORNELIJA MINICHREITER
7 Slikana keramika starčevačke kulture iz Pepelane u sjeverozapadnoj Slavoniji
- IVANČICA PAVIŠIĆ
23 Kasnobrončanodobni nalazi s područja Virovitičko - podravske županije
- JASNA ŠIMIĆ
35 Nalazišta Daljske grupe u Daljskoj planini - Prilog proučavanju brončanog i starijeg željeznog doba u sjeveroistočnoj Hrvatskoj
- MARIJA BUZOV
47 Segestika i Siscija - topografija i povijesni razvoj
- ZDENKO BURKOWSKY
69 Nekropole antičke Siscije
- REMZA KOŠČEVIĆ
81 Nekoliko primjeraka staklene bižuterije iz rimskog razdoblja
- HERMINE GÖRICKE - LUKIĆ
93 Skupni nalaz antoninijana Galijenova vremena iz Osijeka
- ŽELJKO TOMIČIĆ
103 Na tragu Justinijanove rekonkviste. Kasnoantičke utvrde na sjevernom priobalju Hrvatske.
- GORANKA LIPOVAC-VRKLIJAN
117 Prilog "čitanju" nekih od nalaza benediktinske opatijske crkve na Košljunu
- JADRANKA BOLJUNČIĆ i ZDRAVKO MANDIĆ
131 Antropološka analiza kosturnih ostataka iz srednjovjekovnog groblja Zvonimorovo kod Suhopolja (Hrvatska)

Contents/Inhaltsverzeichnis

- Akademik Duje Rendić-Miočević (1916-1993.)*
- Original scientific papers**
- KORNELIJA MINICHREITER
Bemalte Keramik der Starčevo-Kultur aus Pepelana in Nordwestslawonien
- IVANČICA PAVIŠIĆ
Spätbronzezeitliche Funde aus dem Areal des Virovitica- und Draulandkomitats
- JASNA ŠIMIĆ
Fundorte der Daljgruppe in Daljska planina - Ein Beitrag zur Erforschung der Spätbronze - und der älteren Eisenzeit im Nordosten Kroatiens
- MARIJA BUZOV
SEGESTIKA und SISCIA - Topographie und geschichtliche Entwicklung
- ZDENKO BURKOWSKY
Die Necropolen der antiken Siscia
- REMZA KOŠČEVIĆ
Einige Exemplare der Glassbijouterie aus der römischen Epoche
- HERMINE GÖRICKE - LUKIĆ
Ein Hortfund von Antoniniani aus der Zeit des Kaisers Gallienus in Osijek
- ŽELJKO TOMIČIĆ
Auf der Spur der Reconquista iustiniana: spätantike Befestigungsanlagen an der Nordküste Kroatiens.
- GORANKA LIPOVAC-VRKLIJAN
A Contribution to the Interpretation of some of the Benedictine Abbey Church Finds on the Island of Košljun
- JADRANKA BOLJUNČIĆ i ZDRAVKO MANDIĆ
Eine anthropologische Analyse der Skelettreste aus dem mittelalterlichen Gräberfeld Zvonimirovo bei Suhopolje (Kroatien)

Stručni radovi

- 149 TAJANA SEKELJ-IVANČAN
Analiza načina istraživanja srednjovjekovnih lokaliteta sjeverne Hrvatske

Prikazi

- 153 DUNJA GLOGOVIĆ
MAREK GEDL
DIE HALLSTATTEINFLÜSSE AUF DEN POLNISCHEN GEBIETEN IN DER FRÜHEISENZEIT. ZESZYTY NAUKOWE UNIWERSYTETU JAGIELLONSKIEGO CMLXIX, PRACE ARCHEOLOGICZNE, ZESZYT 48. NAKLADEM UNIWERSYTETU JAGIELLONSKIEGO, KRAKOW 1991, 143 STR., 55 SLIKA U TEKSTU, SAŽETAK NA POLISKOM.
- 154 MARJA BUZOVIĆ
DIADORA, sv. 13, Zadar 1991, stranica 384, zajedno s tablama, crtežima, planovima, tlocrtima, fotografijama i kartama.
- 159 Kratice

Professional papers

- TAJANA SEKELJ-IVANČAN
The Analysis of the Research Methods of the Middle Age Sites of the Northern Croatia

Book Reviews

Besprechungen und Anzeigen

Abbreviations / Abkürzungen

**Stručni
radovi**

Analiza načina istraživanja srednjovjekovnih lokaliteta sjeverne Hrvatske

The Analysis of the Research Methods of the Middle Age Sites of the Northern Croatia

Stručni rad
Srednjovjekovna arheologija

Professional paper
Mediaeval archaeology

UDK 902 "653" (497.5): 801.311.1

Primljeno/Received: 15. 06. 1993.

Mr. TAJANA SEKELJ-IVANČAN

Institut za arheologiju
Ulica grada Vukovara 68
HR - 10000 Zagreb

U radu se govori o arheološkoj djelatnosti u prošlosti na prostoru sjeverne Hrvatske. Djelatnost se promatra u vremenskom okviru od prijelaza 4. u 5. st. do prijelaza s 15. u 16. st. Autor promatra 822 srednjovjekovna nalazišta unutar šest skupina.

Zadatak ovog kratkog rada jest upoznavanje s dosadašnjim opsegom arheološke djelatnosti u sjevernoj Hrvatskoj koja se odnosi na srednjovjekovno razdoblje. Prikupljanje podataka o srednjovjekovnim lokalitetima kontinentalnog dijela Republike Hrvatske za magistarski rad¹ pokazalo je da je jedan od vrlo važnih čimbenika koji utječu na naše spoznaje o pojedinim lokalitetima način na koji se oni istražuju. Cilj rada bio je analiziranje stanja arheoloških istraživanja srednjovjekovnih lokaliteta sjeverne Hrvatske². Obuhvativši na jednom mjestu sve načine istraživanja koji se javljaju u slučaju 822 evidentirana lokaliteta, oni su svrstani u određene skupine prema kvantiteti i kvaliteti informacija koju određena istraživanja pružaju. Na taj je način sužena velika raznolikost u nazivima za isti tip istraživanja, tj. u pogledu jednake količine informacija koja se dobiva raznim načinima istraživanja, i formirano je šest grupa.

U prvu (Grupa I) uvršteni su lokaliteti na kojima još uvijek postoje čitavi objekti ili površinski vidljivi ostaci objekata in situ³. Drugu grupu (Grupa II) čine dvije podgrupe. U jednoj su lokaliteti na kojima su evidentirani površinski nalazi (Grupa IIa), dok su u drugoj oni sa slučajnim nalazima (Grupa IIb). Ukoliko je neki nalaz ili nalazište pronađeno slučajno i naknadno sondirano,

pokusno istraživano, rekognoscirano ili reambulirano, uvršteno je u treću grupu (Grupa III.). U takvim slučajevima kao kriterij grupiranja uzet je onaj način istraživanja koji pruža najviše informacija o pojedinom lokalitetu. Na taj je način formirana Grupa IIIa, u koju su svrstani lokaliteti na kojima je provedeno sondiranje, Grupa IIIb s pokusno ili probno istraženim lokalitetima, Grupa IIIc s rekognosciranim i Grupa IIId s reambuliranim lokalitetima, ovisno o konkretnom slučaju⁴. Zbog približno iste kvalitete i kvantitete informacija koju pružaju, navedene podgrupe promatrane su kao cjelina. Nalazišta na kojima su izvršeni zaštitni ili konzervatorski radovi uvrštena su u Grupu IVa i Grupu IVb. Grupu V, čine lokaliteti na kojima su provedena sustavna istraživanja. Za neka nalazišta nema podataka o načinu na koji su istraženi, pa su ona svrstana u Grupu VI. Navedena podjela s brojem istraženih lokaliteta za svaku skupinu i njihovim udjelima u ukupnom broju može se pratiti na Tab. 1, odnosno histogramu Sl. 1⁵. Grafički prikaz udjela svake grupe u ukupnom broju pokazuje da je daleko najbrojnija treća grupa (Grupa III), koja čini čak 50.9% (Sl. 1a), dok arheološka istraživanja uvrštena u četvrtu skupinu (Grupa IV) čine samo 4.4%, a u petu (Grupa V) 4.3%. Nije zanemariva ni brojka od 25.5% za Grupu II,

1 Magistarski rad pod nazivom SREDNJOVJEKOVNA NALAZIŠTA SJEVERNE HRVATSKE, Stanje istraživanja i statistika srednjovjekovnih lokaliteta kontinentalnog dijela Republike Hrvatske do 1991. g. obranjen je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 19. studenog 1992. godine. U navedenom radu evidentirana su i popisana 822 istražena srednjovjekovna lokaliteta u širokom vremenskom rasponu - od prijelaza 4. na 5. stoljeće, vremena kada su Huni arheološki registrirani na području Istočne Slavonije i Baranje (Šišić 1925:157-158; Visski 1957:41), pa do prijelaza iz 15. u 16. stoljeće.

2 Područje sjeverne Hrvatske obuhvaća regije 15-26. Podloga za razgraničenje regija preuzeta je iz službenog katastarskog plana Republičkog zavoda za statistiku Republike Hrvatske i lokaliteti su grupirani po administrativnom kriteriju unutar općine odnosno regije. Detaljan opis svih (822)

evidentiranih i istraženih nalazišta s opsežnom literaturom te karte razgraničenja općina i regija nalaze se u Popisu srednjovjekovnih lokaliteta kontinentalnog dijela Republike Hrvatske (SEKELJ 1992. II dio).

3 Na lokalitetima koji su uvršteni u Grupu I, najčešće nisu provedena nikakva istraživanja nego su oni samo evidentirani.

4 Svi nazivi preuzeti su iz literature kako su ih upotrebljavali autori, najčešće i voditelji istraživanja.

5 Svi stupci u histogramu imaju iste (jednake) baze na osi X i predstavljaju grupe obilježja, odnosno područja (SERDAR, ŠOŠIĆ 1987:20-21). U histogramu su izražene vrijednosti u apsolutnim brojevima, a u kružnom dijagramu u relativnim brojevima.

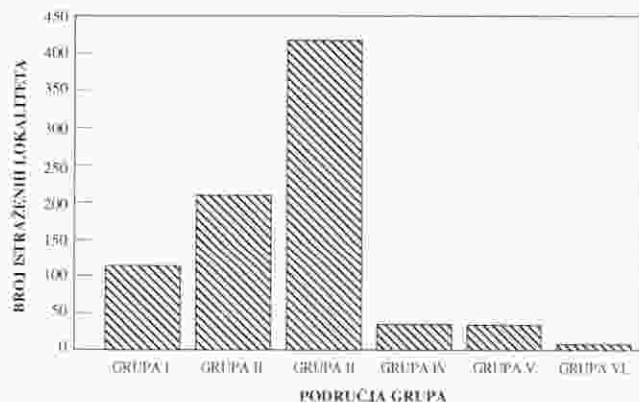
Grupa	Način istraživanja	Broj lokaliteta	Učešće (%)
I.	In situ*	114	
	UKUPNO GRUPA I.	114	13,9
II.	a. Površinski nalazi	80	9,7
	b. Slučajni nalazi	130	15,8
	UKUPNO GRUPA II.	210	25,5
III.	a. Sondiranje	10	1,2
	b. Pokušno ili probno istraživanje	41	5,0
	c. Rekognosciranje	363	44,2
	d. Reambulacija	4	0,5
	UKUPNO GRUPA III.	418	50,9
IV.	a. Zaštitna istraživanja	35	4,3
	b. Konzervatorski radovi	1	
	UKUPNO GRUPA IV.	36	0,1
V.	Sustavna istraživanja	35	4,4
	UKUPNO GRUPA V.	35	
VI.	Bez oznake načina istraživanja	9	4,3
	UKUPNO GRUPA VI.	9	1,1
UKUPNO ISTRAŽENO		822	100,1

* Termin "in situ" upotrebljen je za lokalitete na kojima još uvijek postoje čitavi objekti ili površinski vidljivi ostaci objekata "in situ" koji do danas nisu istraživani nego samo evidentirani.

Tab. 1. Prikaz načina istraživanja te broja i učešća srednjovjekovnih lokaliteta kontinentalnog dijela Republike Hrvatske po grupama.

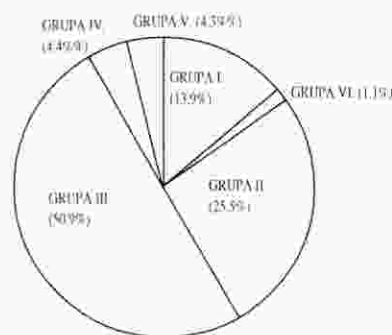
Chart 1. An account of research methods and the number and allotment of Middle Ages sites of the continental part of the Republic of Croatia in groups.

ako znamo da bi količina informacija dobivena istraživanjima u drugoj i trećoj grupi trebala biti tek indikator za planiranje novih istraživanja. Dakle, promatrajući brojkama izraženo stanje na 822 obrađena lokaliteta po grupama načina istraživanja, uočava se da je broj lokaliteta istražen na najkvalitetniji način najmanji (Grupa IV i V), izuzevši iz toga Grupu VI, koju čine lokaliteta bez označenog načina istraživanja (1,1%). To znači da je vrlo

Sl. 1. Prikaz broja istraženih srednjovjekovnih lokaliteta kontinentalnog dijela Republike Hrvatske po određenim grupama istraživanja.

Fig. 1. An account of the number of the Middle Age sites of the continental part of the Republic of Croatia at which research have been made according to particular research groups.

Sl. 1a. Učestalost načina istraživanja kod srednjovjekovnih lokaliteta kontinentalnog dijela Republike Hrvatske po određenim grupama istraživanja.

Fig. 1a. An allotment of research methods with Middle Age sites of the continental part of the Republic of Croatia according to research groups.

Način istraživanja po grupama	Ukupan broj lokaliteta	Toponimi koji se ponavljaju
GRUPA I.	114	11
GRUPA II.	210	24
GRUPA III.	418	74
GRUPA IV.	36	2
GRUPA V.	35	4
GRUPA VI.	9	0
UKUPNO	822	115

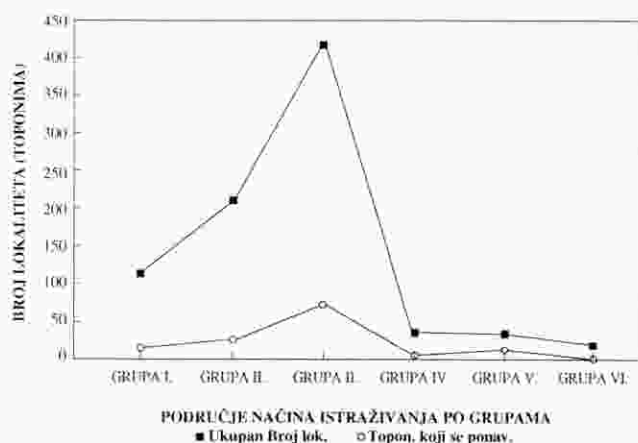
Tab. 2. Prikaz ukupnog broja lokaliteta i toponima koji se više puta pojavljuju po grupama istraživanja.

Chart 2. An account of the total number of sites and toponyms that appear several times according to research groups.

velik postotak od 90,3% (13,9% + 25,5% + 50,9%) "istraženih" lokaliteta samo evidentiran, "registriran", a samo 8,7% (4,4% = 4,3%) pruža stvarne materijalne izvore za sustavne studentske obrade i analize iz kojih se mogu izvoditi zaključci.

Na 822 popisana arheološka nalazišta vidi se da postoje lokaliteta imena (toponimi) kojih se više puta javljaju ili ponavljaju.⁶ Njihova izražajna značajka najčešće upućuje na starost naseobinske strukture nekog kraja, pa bi u odnosu na njihovu indikativnu funkciju valjalo očekivati da su na njima već ranije bila provedena planirana sustavna arheološka istraživanja. Rezultati promatranja načina istraživanja za spomenute izdvojene lokalitete, s jedne strane, i sve evidentirane i istražene lokalitete, s druge strane, može se očitati iz Tab. 2, Sl. 2. Ti rezultati vode do zaključka da, premda lokaliteta s navedenim toponimima upućuju na arheološko nalazište, oni su - promatrani po grupama načina istraživanja proporcionalni prema svim ostalim lokalitetima koji nemaju takvo upozoravajuće (indikativno) značenje (Sl. 2.).

⁶ Takvih lokaliteta ima 115, a čine 14,1% od ukupnog broja istraženih i evidentiranih srednjovjekovnih nalaza i nalazišta u sjevernoj Hrvatskoj. Oni su posebno izdvojeni po grupama s obzirom na svoje imenske osnove (grad-, crkv-, selo-, zidina- idr.) i inačice (SEKELJ-IVANČAN 1992, 153-164).

Sl. 2. Prikaz odnosa između ukupnog broja lokaliteta i toponima koji se više puta pojavljuju (ponavljaju) po grupama istraživanja

Fig. 2. An account of the relation between the total number of sites and toponyms appearing (recurring) several times according to research groups

Valjalo bi spomenuti i podatke o vremenu kada su istraživanja provedena⁷. To "vrijeme" podijeljeno je na tri razdoblja. Prvo se odnosi na registrirane ili istraživane lokalitete krajem 19. i početkom 20. stoljeća; drugo na vrijeme između Prvog i Drugog svjetskog rata; treće obuhvaća arheološka istraživanja od 1945. do, uključujući, 1991. godine. U prvom i drugom razdoblju istraženo je samo 11,7% (3,8% + 7,9%) lokaliteta, dok je postotak istraživanja u posljednjih pedesetak godina prilično visok (88,3%) (Tab. 3, Sl. 3). Ovako visok postotak poslijeratnih istraživanja trebao bi upućivati na primjene planiranih, sustavnih istraživanja te bi osnovu svih analiza i zaključaka trebali činiti kritički obrađeni i izdvojeni arheološki rezultati iz načina istraživanja Grupe V. Međutim, veliki postotak novijih istraživanja nije rezultirao s više takvih planiranih akcija. Grupe istraživanja (Grupe II i III) koje bi, kako je već spomenuto, trebale biti tek indikator za daljnja sustavna i neka druga planirana istraživanja ili zaštitu lokaliteta na prvom su, odnosno drugom, mjestu, dok su najmanje zastupljena istraživanja s najbrojnijim i najkvalitetnijim rezultatima (Grupa IV i V). Buduća istraživanja srednjovjekovnog razdoblja u sjevernoj Hrvatskoj trebalo bi usmjeriti prema sustavnim iskopavanjima nalazišta koja su već ranije evidentirana (Grupa I) ili "istraživana" (Grupa II i III) i onih od kojih se tek očekuju rezultati. Naime, za stvaranje cjelovite slike o materijalnoj i duhovnoj kulturi na ovom prostoru puno je potrebna zastupljenost sustavnih istraživanja, jer će se tek obuhvaćanjem tih rezultata dobiti cjelovita slika o životu na području sjeverne Hrvatske u srednjem vijeku.

⁷ Podaci o vremenu kada su istraživanja provedena nalaze se u rubrici Istraživanja u Popisu srednjovjekovnih lokaliteta kontinentalnog dijela Republike Hrvatske (SEKELJ 1992, II. dio).

Vrijeme istraživanja	Grupa istraživanja	Broj lokaliteta	Učešće (%)
Istraživano do 1918. godine	I	1	
	II	21	
	III	4	
	IV	1	
	V	4	
	VI	0	
	Ukupno		31
Istraživano 1918-1945. godine	I	1	
	II	5	
	III	51	
	IV	4	
	V	4	
	VI	0	
	Ukupno		65
Istraživano 1945.-1991. godine	I	112	
	II	184	
	III	363	
	IV	31	
	V	27	
	VI	9	
	Ukupno		726
UKUPNO ISTRAŽENO		822	100,0

Tab. 3. Prikaz broja lokaliteta po grupama istraživanja s učešćem u raznim vremenskim razdobljima istraživanja.

Chart 3. An account of the number of sites according to research groups with the allotment in different research intervals of time

Sl. 3. Učestalost broja istraženih lokaliteta u raznim vremenskim razdobljima istraživanja.

Fig. 3. The allotment of the number of sites at which research have been made in different research intervals of time.

LITERATURA

- SEKELJ T., 1992, Srednjovjekovna nalazišta sjeverne Hrvatske, Stanje istraživanja i statistika srednjovjekovnih lokaliteta kontinentalnog dijela Republike Hrvatske do 1991. godine, I. i II. dio, rukopis magistarskog rada, Zagreb.
- SEKELJ - IVANČAN T., 1992, "Učestalost toponima kod srednjovjekovnih arheoloških nalazišta sjeverne Hrvatske," *Prilozi* 9:153-164.
- ŠERDAR V., ŠOŠIĆ., 1987, Uvod u statistiku, Zagreb.
- ŠIŠIĆ P., 1925, "Povijest Hrvata u vrijeme narodnih vladara," Zagreb.
- VINSKI Z., 1957, "Arheološki spomenici velike seobe naroda u Srijemu", *Situla* II:3-54.

SUMMARY

The goal of this short paper is to learn about the past scope of archeological activities in the northern Croatia, for the period from 4/5th c. to 15/16 th c. It is presented what kind of research has been done and to what degree, while emphasizing the fact that all in all 4.3% of the Middle Ages sites have been systematically explored and adequately documented, while about 25.5% of the sites we learn through unexpected or surface archeological finds, and of about 50.9% through recognitioning probing or test excavations. The ways in which particular sites have been explored represent actual prerequisite conditions for creating specific picture about material and spiritual culture in the Middle Ages in this region. Therefore, future research of the period of the Middle Ages in this part of Croatia should be directed toward planned and systematic research, because by giving a pith of a matter of this research, a complete picture will be gotten about the Middle Ages living in the continental part of Croatia.